

Johannes Paulus II

Boodschap voor de 91ste Werelddag voor Migranten en Vluchtelingen
(16 januari 2005)

Interculturele integratie

Dierbare broeders en zusters,

1. *De Werelddag voor Migranten en Vluchtelingen staat voor de deur. In de jaarlijkse boodschap die ik gewoon ben bij deze gelegenheid tot u te richten, wil ik deze keer het fenomeen migratie bezien vanuit het perspectief van de integratie.*

Dit woord wordt door veel mensen gebruikt om de noodzaak aan te geven dat immigranten werkelijk deel gaan uitmaken van het gastland, maar zowel de inhoud als de praktijk van dit concept laten zich moeilijk definiëren. Ik wil in dit verband het beeld schetsen door terug te grijpen op de recente Instructie *Erga migrantes caritas Christi* (De liefde van Christus jegens de migranten).¹

In dat document wordt integratie niet voorgesteld als assimilatie, wat inhoudt dat migranten hun eigen culturele identiteit onderdrukken of afleggen. Contact met anderen maakt juist dat men hun 'geheim' ontdekt, dat men voor hen gaat openstaan en de waardevolle aspecten leert zien, waardoor men elkaar beter leert kennen. Dit is een langdurig proces dat een samenleving en cultuur wil vormen en steeds meer een afspiegeling wil laten zijn van de rijkgeschakeerde gaven van God aan de mensen. In dit proces kiest de migrant ervoor om de stappen te ondernemen die nodig zijn voor sociale participatie, zoals het leren van de taal van een land en het respecteren van de wetten en de eisen op het werk, om zo te vermijden dat er sprake is van ergerniswekkende differentiatie.

Ik zal niet ingaan op de verschillende aspecten van integratie. Het enige wat ik hier wil, is dieper met u ingaan op een aantal implicaties van de interculturele dimensie van integratie.

2. Iedereen kent wel het identiteitsconflict dat vaak ontstaat wanneer we mensen uit andere culturen ontmoeten. Dat heeft ook positieve elementen in zich. Door zich in een nieuwe omgeving te begeven, worden immigranten zich vaak bewuster van wie zij zijn, vooral wanneer zij de mensen en waarden missen die belangrijk voor hen zijn.

In onze samenleving, gekenmerkt door het wereldwijde fenomeen van de migratie, moet het individu zoeken naar de juiste balans tussen respect voor de eigen identiteit en de erkenning van die van anderen. Het is zelfs noodzakelijk om de gewettigde verscheidenheid van culturen binnen een land te erkennen, in harmonie met de handhaving van recht en orde, de basis voor sociale vrede en de vrijheid van burgers.

Het is ook essentieel om enerzijds assimilatiemodellen uit te sluiten, waarin mensen die anders zijn, worden omgevormd tot een kopie van anderen, maar anderzijds ook de modellen te verwerpen waarin immigranten worden gemarginaliseerd, met een benadering die zo ver kan gaan dat gekozen wordt voor apartheid. De weg die we moeten inslaan, is de weg van werkelijke integratie² met een open vizier, dat niet alleen aandacht wil hebben voor de verschillen tussen immigranten en de plaatselijke bevolking.³

3. Zo ontstond de behoefte aan een dialoog tussen mensen van verschillende culturen in een context van pluralisme die verder reikt dan alleen maar tolerantie, maar uitmondt in sympathie. Het simpelweg naast elkaar laten leven van groepen migranten en autochtonen

werkt vaak wederzijdse culturele afsluiting in de hand of leidt tot oppervlakkige betrekkingen of een verstandhouding waarin de ander slechts wordt geduld. Wij moeten in plaats daarvan werken aan een kruisbestuiving tussen de verschillende culturen, in een kader van werkelijk begrip en oprechte welwillendheid.

Christenen kunnen, zich van hun kant bewust van de transcendente werking van de Geest, erkennen dat er in de verschillende culturen ook sprake is van “waardevolle godsdienstige en menselijke elementen”⁴ die goede mogelijkheden kunnen bieden voor wederzijds begrip. Daarbij moet natuurlijk het principe van respect voor culturele verschillen gepaard gaan met de bescherming van waarden die gemeenschappelijk en onvervreemdbaar zijn, omdat zij zijn gegrondvest op universele mensenrechten. Hiermee ontstaat een sfeer van ‘burgerlijke redelijkheid’ waarin mensen op een vriendschappelijke en rustige manier kunnen samenleven.

Bovendien kunnen christenen, als zij trouw zijn aan zichzelf, niet afzien van de verkondiging van het evangelie van Christus aan heel de schepping (vgl. Mc 16,15). Dat moeten zij uiteraard wel doen met respect voor het geweten van anderen, altijd kiezend voor een benadering van naastenliefde, zoals Paulus de vroege christenen reeds aanraade (vgl. Ef 4,15).

4. Het beeld van de profeet Jesaja, dat ik al meerdere malen heb aangehaald op bijeenkomsten met jongeren uit heel de wereld (vgl. Js 21,11-12), kan ook in dit verband worden gebruikt om alle gelovigen uit te nodigen om ‘wachters van de morgen’ te zijn. Als zodanig moeten christenen bovenal oor hebben voor de roep om hulp die opklinkt uit een menigte migranten en vluchtelingen, maar vervolgens moeten zij met actieve betrokkenheid een perspectief van hoop koesteren, dat de dageraad aankondigt van een meer open en solidaire samenleving. Het is in de eerste plaats aan hen om Gods aanwezigheid in de geschiedenis te gaan zien, zelfs wanneer alles nog in duisternis gehuld lijkt te zijn.

Met deze hoop, die ik omzet in een gebed tot God, die alle volken en talen om zich heen wil verzamelen (vgl. Js 66,18), zend ik u allen met grote genegenheid mijn zegen.

Vanuit het Vaticaan, 24 november 2004.

Johannes Paulus II

Vertaling: drs. P.C. de Die

---

¹ Vgl. Pauselijke Raad voor Migratie en Toerisme, Instructie *Erga migrantes caritas Christi* (3 mei 2004), 2, 42, 43, 62, 80, 89, in: *Kerkelijke documentatie (KD)* 32/8-9 (26 november 2004), 241-242, 257-258, 264, 270, 273-274.

² Vgl. Johannes Paulus II, postsynodale apostolische Exhortatie *Ecclesia in Europa* (28 juni 2003), 102, in: *KD* 31/5-6 (14 november 2003), 180.

³ Vgl. Johannes Paulus II, *Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 34ste Internationale Dag voor de Vrede, 1 januari 2001* (8 december 2000), 12, in: *KD* 29/2 (6 april 2001), 39-40.

⁴ Vgl. Tweede Vaticaanse Concilie, pastorale Constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd *Gaudium et spes*, 92.